

Василь Габор

ПРЕСА КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ (1938—1939 рр.):
«ЧИН ДЛЯ БЛАГА УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ»
(ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ, СПРЯМУВАННЯ ВИДАНЬ
І ТЕМАТИКА ПУБЛІКАЦІЙ)

Досліджено роль преси у суспільно-політичному житті Карпатської України, формуванні національної свідомості українства.

Ключові слова: *Карпатська Україна, преса, тематика публікацій, суспільно-політичне життя, національна свідомість.*

Исследовано роль прессы в общественно-политической жизни Карпатской Украины, формировании национального сознания украинства.

Ключевые слова: *Карпатская Украина, пресса, тематика публикаций, общественно-политическая жизнь, национальное сознание.*

Role of press in social-political life of Carpathian Ukraine, in formation of national consciousness of Ukrainians was examined.

Key words: *Carpathian Ukraine, press, theme of publications, social-political life, national consciousness.*

Преса Карпатської України (11 жовтня 1938 р. — 15 березня 1939 р.) давно вже вимагає ґрунтовного дослідження, бо хоча і проіснував цей видавничий феномен лише п'ять місяців, як і сама незалежна Карпато-Українська держава, але й сьогодні залишається багатим джерелом пізнання ідейних настроїв та характеру боротьби закарпатських українців за власну державу і соборну Україну.

Роль закарпатської преси 20—30-х рр. ХХ ст. загалом і Карпатської України 1938—1939 рр. зокрема у формуванні національної свідомості та соборницької ідеології закарпатських українців, здобутті і розбудові ними самостійної Карпато-Української держави є очевидною і незаперечною. Перефразувавши один із постулатів українських націоналістів, що «український націоналізм — це чин для блага Української Нації», можемо переконливо стверджувати, що преса Карпатської України 1938—1939 рр. — «чин для блага Української Нації» [12]. Адже саме з відродження Карпатської України, до якого помітно спричинилася національна преса краю, розпочалося і відродження соборної української державності.

Специфічною ознакою преси Карпатської України є те, що вона була виразно національною та винятково однопартійною. На території Карпато-Української держави були заборонені всі партії, які

існували в Чехословацькій Республіці, тож преса Карпатської України не позначена різноманітністю партійної палітри.

Серед яскравих періодичних видань Карпатської України — «Нова Свобода», «Наступ», «Народня Воля», «Нація», «Карпатська Україна», «Пробоем», «Благовістник Пресвятого Серця Христового», «Говерля», «Нова Сцена» та ін.

Загалом, для публікацій преси Карпатської України характерні ейфорія перемоги і гордості за карпато-українську державність та помітно виражена націоналістична спрямованість. Провідна тема преси — розбудова Карпатської України та вибори до першого сойму самостійної держави.

Особливо широко відображено ці чинники на сторінках однієї з провідних газет доби Карпатської України — «Нової Свободи», яка спочатку була «українським незалежним щоденником» (1938 — 1939 ч. 14), згодом — «органом Українського Національного Об'єднання» (1939 ч. 16—56) у хустський період її діяльності. Він розпочався 22 листопада 1938 р., після переїзду уряду і редакції газети «Нова Свобода» до нової столиці — м. Хуста, і тривав до 15 березня 1939 р. — дня проголошення незалежної Карпатсько-Української Республіки.

У цей період «Нова Свобода» стала першою державною газетою на Закарпатті, яка широко висвітлювала перетворення у молодій державі, заповнюючи цілі сторінки публікаціями під рубриками: «Будуємо Карпатську Україну», «По селах і містах Карпатської України», «Говорять жінки Карпатської України», «Література, критика, мистецтво» та ін.

Якнайповніша інформація про розбудову незалежної держави — Карпатської України — була представлена і в «Бюлетені Пресової служби Карпатської України», який оперативно випускав у світ машинописним способом відділ преси і пропаганди при «Президії влади» Карпатської України. Фактично бюлетень був офіційним джерелом інформації для всіх журналістів.

У велику і захоплюючу кампанію у пресі Карпатської України розгорнулася підготовка до виборів до першого сойму, які відбулися 12 лютого 1939 р. Провідну роль у передвиборчій кампанії відіграла щоденна газета «Нова Свобода». Її головний редактор Василь Гренджа-Донський інформував про кандидатів та вміщував у ба-

гатьох числах цікаві спомини — уривки зі щоденника п. н. «З великих днів народин Карпатської України».

Автори багатьох часописів вважали, що вибори до першого сойму Карпатської України стануть днем «іспиту національної зрілості українського народу по цей бік Карпат» [12]. Цей іспит закарпатські українці склали з честю. У статті «Солодкий мій народ», опублікованій у «Новій Свободі», Августин Волошин зазначав, що достойна поведінка народу під час виборів до першого сойму свідчить, що він «зумів в собі витворити не лиш велику національну свідомість, але й солідарність щирої любові один до одного, брата до брата, порозумів наші спільні інтереси» [5]. У цьому ж числі «Нової Свободи» Юліан Ревай у статті «Велика сатисфакція» наголошував, що під час виборів «карпатський український народ доказав перед цілим світом свою повну спосібність до незалежного державного життя!».

Що ж до іншої важливої особливості преси Карпатської України — помітно вираженого націоналістичного струменя, то варто зауважити, що утвердженню українського напрямку на Закарпатті у 20—30-х рр. та участі закарпатських українців у загальноукраїнському русі — боротьбі за соборність України — сприяло чимало чинників, але, на наше переконання, саме вплив ідеології українського націоналізму став однією з найважливіших його складових. Ми докладно проаналізували це у статті «Утвердження на Закарпатті українського напрямку та поширення пресою ідей українського націоналізму» [6]. Зазначимо, що у представників старої і молоді генерації закарпатської інтелігенції були протилежні погляди на розвиток українського націоналізму у краї.

Молода генерація закарпатської інтелігенції сповідувала радикальні погляди щодо націоналізму. Вона вважала, що волю народу передовсім можна здобути збройною боротьбою та самопожертвою, суттєво відрізняючись цим від старшого покоління, розуміння націоналізму якого, мабуть, найточніше висловив відомий громадсько-політичний діяч А. Волошин у статті «Наш націоналізм» [4]. Докладно аналізуючи різні ступені національної ідеї, А. Волошин підходив до питання націоналізму з філософської позиції. Найнижчим ступенем «інтернаціоналізму» він уважав національний нігілізм, який не визнає жодної різниці між своїми і чужими. На цих засадах, від-

значав А. Волошин, стоять комуністи, матеріалістичні погляди яких абсорбують різноманітні ідеї духовної культури і заради свого панування вдаються до жорстокого національного переслідування, що й засвідчує трагічна доля України, позначена нищівною русифікацією і руйнуванням ідейної національної культури. Дещо далі за комуністів пішли соціалісти, які, на думку А. Волошина, визнають уже і національну диференціацію людства, а їх пропаганда класової боротьби розпалює ненависть пролетаріату до інших суспільних класів, чим нищить будь-які зв'язки між представниками однієї нації. Далекоглядним був А. Волошин, коли давав оцінку фашизму та гітлеризму. Він, зокрема, зазначав, що фашизм і гітлеризм — це націоналізм, насичений несправедливою ненавистю до інших націй. Такий перегин націоналістичної ідеї уже був в минулому столітті і називався шовінізмом. Проте останній не мав такого масового поширення і не став загальною програмою націй.

А. Волошин уважав, що свідомий християнин не опуститься до шовінізму, фашизму чи расизму, як і до нігілізму та соціалістичного матеріалізму, і підсумовував: «*Наш націоналізм є християнський* (тут і далі курсив автора. — В. Г.), який дивиться на рід людський, як на велику родину дітей Божих. [...] Наш націоналізм руководиться вічними засадами *любви до ближнього*, а тога любов знає ступені любови». Серед тих «ступенів» А. Волошин виділяв передовсім такі: людині найближчими є її родина, родичі, діти, брати, сестри, відтак — представники її народу. «Ближший мені... Русин, як Словак, — писав А. Волошин, — бо мій брат по народности має більше зв'язків зі мною, як Словак, ми вродилися в ту саму культуру, яку витворили наші предки і яка питає всіх нас.» Зважаючи на те, що Закарпаття є частиною Чехо-Словацької держави, А. Волошин, визначаючи «ступені любови», зробив таку класифікацію: після представників свого народу найближчими йому є чехи і словаки, з якими живе в одній державі, ніж німці чи італійці. Висновок: «Наш націоналізм знає ступенів любови, але не знає *ненависти*, не знає негачії любови. Наш націоналізм приписує держатися до засад *справедливости і милосердя* супроти кожного і не свого» [4]. Таким чином А. Волошин доходить висновку, що християнський націоналізм певною мірою є інтернаціональний, він

вимагає справедливої оборони однієї нації від іншої, але не дозволяє насильства, ненависті однієї нації до іншої.

Ідеї націоналізму, які відстоював А. Волошин, базуються передовсім на глибоких засадах християнського вчення. Вони перегукуються, на нашу думку, з ідеями християнського братства «будителя» закарпатських українців Олександра Духновича. Певною мірою християнський націоналізм А. Волошина можна назвати ідеалістичним. І все ж його звернення до проблем націоналізму засвідчує не лише їх великий вплив на закарпатських українців, а й розуміння важливості цього впливу на суспільно-політичний розвиток нації, що й підтвердили події у Карпатській Україні, в яких активну участь брали й українські націоналісти.

Якщо в середині 30-х рр. ХХ ст. у закарпатській періодиці ще існували паралельно ці два погляди на розвиток українського націоналізму в краї, то в добу Карпатської України домінував винятково радикальний, який представляла нова генерація закарпатської інтелігенції.

Так, часопис українського селянства й робітництва «Народня Воля», єдиний номер якого за редакцією Василя Кузьмика вийшов 18 грудня 1938 р. у Хусті, виразно декларував свій напрям: «Доля й будуччина української нації у великій мірі залежить від того, чи український націоналізм, як єдиний український дійсно визвольний рух зуміє кинути світло української правди в гущу широких народніх мас. Закріпити зерно новітньої, фанатичної віри в українську справу в душі мільонів, це сьогодні головне завдання українського національного авангарду. НАРОДНЯ ВОЛЯ беззастережно служить тій великій ідеї (тут і далі виокремлення редакції. — В. Г.)» [7].

У передовій статті «На нові шляхи!» редакція «Народньої Волі» зазначала: «Український народ Карпатської України чим далі, тим ясніше усвідомлює собі, що шлях до повної свободи, до визволення всієї нашої Нації, на всіх наших землях, **це шлях Українського Націоналізму**» [9]. У цій же публікації редакція окреслює першочергові завдання боротьби українських націоналістів у Карпатській Україні: «Перший етап боротьби, на зовнішньо-політичному фронті приніс нам **повну перемогу**. Чекає нас другий етап, внутрішньо-політичний фронт. Що означає боротьба в себе дома? Відповідь одна: проти **внутрішніх ворогів**, проти маскованих шкідників,

різних «русских» і мадяронів, різних фенциків, бродіїв, стойків. [...] Завдання наших передових борців під цю пору буде відшукувати цих пиявок і витягати їх на денне світло. Завданням наших січовиків буде безжалісно рознести цю гадючу зграю». В іншій публікації «Народньої Волі» п. н. «Організаційний зїзд ОНОКС» (ОНОКС — Організація народної оборони «Карпатська Січ») зазначалося, що «Карпатська Січ» чітко декларувала свій намір «працювати в душі Українського Націоналізму, в душі Вождя Української Нації бл. п. **Евгена Коновальця**» [9].

Виразником позиції «Карпатської Січі», зазначає Петро Стерчо, був також тижневик «Наступ», який друкував на своїх шпальтах офіційну сторінку «Січові Вісті» [11].

В унісон «Народній Волі» виступав і тижневик «Нація» — «орган національної думки», який виходив під редакторством Семена Юськова 1939 р. у Рахові. Його автори приділяли помітну увагу українському націоналізму. Ось лише деякі зі статей, авторство яких не зазначено: «Нація понад все!», «Український націоналізм», «Чому я націоналістом» (усі — ч. 1) та «Наше відродження» Б. Бурі-Воскресенського (ч. 3). Зокрема, Б. Буря-Воскресенський писав: «Для нас українців, самотнім спасенням є лишень націоналізм, котрий зєднує всіх нас де б ми небули по цілому широкому світі в одне спільне національне тіло» [2]. У статті «Нація понад все!» відстоювалася думка, що український народ може вести успішну боротьбу «за Самостійну Соборну Українську Державу... тільки під проводом українських націоналістів» [10].

Іноді редакція вміщувала у статтях гасла, виділяючи їх, на зразок «Україна для українців! Сильна влада в сильній державі!» [2].

Щодо умов функціонування преси Карпатської України, то варто відзначити, що періодичні друковані органи виходили у надзвичайно складних суспільно-політичних та економічних умовах, але ці видання були доволі різноманітними як за типами, так і за періодичністю. Частина з них належала до видань, які продовжувалися («Урядовий Вістник Правительства Підкарпатської Русі» (1938—1939 ч. 3), згодом — «Урядовий Вістник Правительства Карпатської України» (1939 ч. 4—10), «Нова Свобода», «Благовістник Пресвятого Серця Христового», «Пробоем»), частина видань були новоствореними («Карпатська Україна», «Нація», «Народня Воля»,

«Говерля», «Нова Сцена» та ін.). Більшість періодиків тиражувалися переважно у державній друкарні в Хусті, планувалися до випуску й нові часописи. У березні 1939 р., вказує П. Стерчо, готувалося розпочати видання у Хусті двотижневика сатири й гумору «Прочухан» за редакцією В. Потушняка, а в Севлюші (нині — м. Виноградово) — «Вісника з Рідного Краю» для закарпатських українців поза межами Карпатської України; мало також відновитися «Молоде Життя», однак закарпатським українцям так і не вдалося реалізувати свої задуми [11].

До преси Карпатської України зараховуємо й ті чеськомовні часописи, які виходили в Карпато-Українській державі, а також видання українською і чеською мовами, що друкувалися поза її межами, зокрема у Празі, а біля їх витоків стояли вихідці із Закарпаття та прихильники української справи.

Варто відзначити часопис «Karpatsko-Ukrajinská Svoboda». З публікації «Нової Свободи» довідуємося, що це видання виходило як «тижневик для зближення чехів, словаків і українців» за редакцією Вікентія Шандора. У ч. 1 представлено програму — своєрідне «вірую» нового часопису. «Це «вірую» — є признанням факту, що в Карпатській Україні живе український народ, що чеська влада впродовж 20 літ проводила на Карпатській Україні цілком хибну політику і що завданням часопису має бути зближення між чехами й карпатськими українцями — зближення, побудоване на дійсній пошані до себе обох народів, під гаслом: як вільний з вільним і рівний з рівним» [3].

Якщо характеризувати пресу Карпатської України за періодичністю виходу, що засвідчує передовсім ефективність впливу того чи іншого друкованого органу на аудиторію, то населення Карпато-Української держави мало змогу читати щоденні газети «Нова Свобода» та празьку «Karpato-Ukrajinská Pesa», тижневі — «Наступ» та «Přehledy z Karpatské Ukrajiny: Český nezávislý polit. týdeň» (Хуст, 1939), двотижневі — «Карпатська Україна» та «Народня Воля» — додаток до «Наступу», дво- і тритижневі — машинописний «Бюлетень Пресової служби Карпатської України», який виходив українською, чеською та німецькою мовами, місячники — «Благовістник Пресвятого Серця Христового», «Говерля», «Нова Сцена».

Ймовірно, що менш доступними для читачів Карпатської України були чеськомовні видання, які виходили у Празі, — щоденний часопис «Karpato-Ukrajinská Pesa: (inform. tisková koresp.)» (1939), який видавала «Uřadovna vlada Podkarp. Rusi», та тижневик «Karpatsko-Ukrajinská Svoboda: Týdeník pro kultur. a národohospod. sblížení Čechů, Slovaku a Ukrajinců» (1939), що мав україномовний додаток «Карпато-Українська Свобода».

Деякі друковані органи виходили без зазначення періодичності, як-от: «Вісник Мукачівської єпархії в Чехо-Словацькій Республіці», «Урядовий Вістник Правительства Карпатської України» та «Бюлетень Пресової служби Карпатської України».

Преса Карпатської України широко представлена друкованими органами як за напрямками (суспільно-політичні, економічні (господарські), культурницькі (літературно-мистецькі), релігійні), так і за цільовим призначенням і читацькою аудиторією. Отже, за тематикою часописи Карпатської України можна згрупувати таким чином: суспільно-політичні — «Урядовий Вістник Правительства Карпатської України», «Бюлетень Пресової служби Карпатської України», «Нова Свобода», «Наступ» (з додатком сторінки «Січові Вісті»), «Нація», «Karpatsko-Ukrajinská Svoboda», «Přehledy z Karpatské Ukrajiny», «Karpato-Ukrajinská Pesa»; економічні (сільськогосподарські) — «Карпатська Україна» (з додатком «Сільсько-господарська сторінка»), «Народня Воля»; релігійні — «Вісник Мукачівської єпархії в Чехо-Словацькій Республіці» та «Благовістник Пресвятого Серця Христового»; культурницькі (літературно-мистецькі) — «Говерля» та «Нова Сцена».

Щодо кількісних параметрів преси доби Карпатської України, то один з найсумлінніших її дослідників Аркадій Животко у розділі «Доба Чехо-Словацької федерації і Карпато-української державності (1938—1939)» бібліографічного покажчика «Преса Карпатської України» [8] наводить 16 періодичних видань та 1 додаток, які виходили в означений період в Ужгороді, Хусті, Пряшеві, Владимиріві та Празі. Однак цей перелік потребує суттєвого корегування, уточнення та доповнення. Зокрема, до переліку не внесено «прилогу» до «Наступу» — двотижневий часопис українського селянства й робітництва «Народня Воля», єдине число якого побачило світ у Хусті 18 грудня 1938 р. Не згадуються також «Сільсько-господарська

сторінка» у «Карпатській Україна» та сторінка «Січові Вісті» у «Наступі», які можна розглядати як повноцінні додатки — газети в газетах.

Серед названих А. Животком видань були й такі, які виходили на Закарпатті в добу чехословацької федерації, декілька з них — на Пряшівщині, але всі вони фактично не впливали на розвиток подій у Карпатській Україні. Це стосується насамперед вороже налаштованої проти українського напряму суспільно-політичної щоденної газети «Русская Правда», яка була виданням А. Бродія і виходила в Ужгороді 11—30 жовтня 1938 р. Суттєво не впливали на події у Карпатській Україні і заборонена словацькою владою 12 травня 1939 р. «Пряшевская Русь» (Пряшів, 1938—1939) та «Православная Русь» (Владимирів, 1931—1939).

Уточнимо також, що А. Штефан у книзі «За правду і волю», у розділі «Дещо про Карпато-українську пресу», подає хибну інформацію про націоналістичні видання закарпатських українців, зокрема «Націоналіст: Часопис українського юнацтва» та «Технік: Двотижневик технічного знання», які, стверджує дослідник, виходили у Празі у 1939—1944 рр. [13]. Насправді вони розпочали вихід 1940 р.

Звернемо увагу на ще одну специфічну рису преси Карпатської України, яка стосується урядових видань і яку свого часу зауважив Володимир Бірчак. У книзі «Карпатська Україна» він вказував, що держава витрочала на видання урядової газети «Нова Свобода» щомісяця 30 тисяч крон, а редакція «вела» її у ворожому дусі супроти інтересів держави, вміщуючи статті, зокрема Івана Рогача, в яких «компрометувалися» українці. Багато матеріалів конфісковувала прокуратурія, і «виходила аномалія, що в урядовому часописі була майже одна третя частина — конфіскована». Водночас у виданні друкувалися статті низького рівня. Важко було працювати в часописі головному редактору В. Гренджі-Донському, який зізнався В. Бірчаку, що редагування «Нової Свободи» — це його найважча праця, яку досі виконував у своєму житті: «Українське народне об'єднання... кричить мені: — Пиши так, щоб все конфісковували, і щоб в газеті були одні білі плями. — Із Січі наказують і знов грозять, що проти всіх маю писати і всіх лаяти, а тільки їх хвалити. Мій бувший шеф з товариства «Бескид», тепер комендант жандармерії підполковник Вака, наказує знов, що жандармерія в нас не є жадна

чеська — а державна, отже мушу її боронити перед нападами Січі. З канцелярії пана прем'єра знов інші накази. Кожний кричить, кожний грозить, кожний наказує, кожний розуміється на всім» [1].

Однак, незважаючи на це, редакція «Нової Свободи» гідно тримала марку першої щоденної газети Карпатської України.

Безумовно, кожне з видань Карпатської України заслуговує на окреме спеціальне дослідження. Адже навіть ті видання, які вийшли у світ єдиними номерами за короткий час існування Карпато-Української держави, заповідалися на часописи з цікавим розвитком. Це стосується багатьох згаданих у нашій статті видань, зокрема місячника театрального мистецтва «Нова Сцена» та місячника культури «Говерля», який виходив, на думку П. Стерча, за редакцією Олега Ольжича. Ймовірно, що «Говерля» дуже швидко змогла б досягнути рівня літературно-наукових видань 20—30-х рр. ХХ ст. — таких як львівський «Вістник». Що, врешті, і засвідчив часопис «Пробоем», який виходив у Празі як місячник культури у 1940—1943 рр.

Отже, можемо стверджувати, що преса Карпатської України, беручи найактивнішу участь у суспільно-політичному житті Карпато-Української держави, стала важливим чинником її становлення.

1. *Бірчак В.* Карпатська Україна : спомини й переживання / В. Бірчак. — Прага, 1940. — С. 68.
2. *Буря-Воскресенський Б.* Спішім до урни / Б. Буря-Воскресенський // *Нація.* — 1939. — Ч. 1.
3. *В. П-ко.* «Karpatisko-Ukrajinská Svoboda» / В. П-ко // *Нова Свобода.* — 1939. — Ч. 9.
4. *Волошин А.* Наш націоналізм / А. Волошин // *Свобода.* — 1935. — Ч. 12.
5. *Волошин А.* Солодкий мій народі / А. Волошин // *Нова Свобода.* — 1939. — Ч. 33.
6. *Габор В.* Утвердження на Закарпатті українського напрямку та поширення пресою ідей українського націоналізму (За матеріалами закарпатської періодики 20—30-х рр. ХХ ст.) / В. Габор // *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики.* — Львів, 1998. — Вип. 5. — С. 351—364.
7. [«Доля й будуччина української нації...»] // *Народня Воля.* — 1938. — Ч. 1.
8. *Животко А.* Преса Карпатської України / А. Животко. — Прага, 1940. — С. 19—20.
9. *На нові шляхи* // *Народня Воля.* — 1938. — Ч. 1.
10. *Нація понад все!* // *Нація.* — 1939. — Ч. 1.

11. *Стерчо П.* Карпато-Українська держава: До історії визвольної боротьби карпатських українців у 1919—1939 роках / П. Стерчо. — Львів, 1994. — С. 92.
12. Український націоналізм // *Нація*. — 1939. — Ч. 1.
13. *Штефан А.* За правду і волю. Спомини і дещо з історії Карпатської України / А. Штефан. — Торонто, 1981. — Кн. 2. — С. 189.

Валентина Передирій

«ЛІТЕРАТУРА І МИСТЕЦТВО» (1940—1941 рр.):
СТАНОВЛЕННЯ ЖУРНАЛУ РАДЯНСЬКОГО ПЕРІОДУ

Досліджено історію журналу «Література і мистецтво», особливості його структури і тематики публікацій. Проаналізовано зміст видання, що пропагувало радянську ідеологію; визначено прояви регіональної специфіки при виборі тематики й оформлення публікацій.

Ключові слова: «Література і мистецтво», історія, структура, тематика, ідеологія, публікації, регіональна специфіка.

Исследовано историю журнала «Литература и искусство», особенности его структуры и тематику публикаций. Проанализировано содержание издания, пропагандирующего советскую идеологию; определено проявление региональной специфики при выборе тематики и оформления публикаций.

Ключевые слова: «Литература и искусство», история, структура, тематика, идеология, публикации, региональная специфика.

History of magazine «Literature and Art», peculiarities of its structure and theme of publications is examined. Content of publication that propagandized Soviet ideology are analyzed; features of regional peculiarity in decision of theme and issuance of publications were determined.

Key words: «Literature and Art», history, structure, theme, ideology, publications, regional specific.

Видання «Література і мистецтво» стало першим літературно-мистецьким журналом, що почав виходити у Львові після приєднання західноукраїнських земель до радянської України. У тематиці його публікацій помітно відгомін воєнних подій, якими супроводжувалася кардинальна зміна соціально-політичного устрою, але вже чітко звучить думка про схвалення дій нової влади, висловлюються